

DE
VORSER

Zwemmen in karnemelk

Al twintig jaar lang maakt Jelte Hielkema, lid van duikvereniging Hydrofiel, minimaal één keer per week een duik in de Piccardthofplas (Gr.). Hij inventariseert onderwaterplanten, vissen en andere bijzonderheden die hij onder water aantreft. 'Laatst waren er graafsporen van twintig à dertig centimeter diep. Ik ben heel benieuwd welk dier dat heeft gedaan.'

TEKST: Petra Strijdhorst BEELD: Cor Kuyvenhoven

Zoals anderen op zondag hun wandelschoenen aantrekken voor het wekelijkse rondje in het bos, zo kleedt Jelte Hielkema zich om langs een rustig weggetje, in de buurt van de Piccardthofplas aan de rand van de stad Groningen. Duikpak aan, fles installeren, duikbril en flippers mee en hop, het water in. Niet alleen in de zomer, ook in herfst, winter en voorjaar.

"In het begin moet je wel oppassen, daar liggen wat stenen". Enkele pubers kijken verbaasd om als ze ons voorbij fietsen. We stappen het water in naast een vlonder. Vooral voor het houvast, maar ook omdat hier geen echte strandjes zijn. Zwemmen mag officieel niet. De duiken van Jelte worden wél gewaardeerd. "Ik stuur de boswachter van Natuurmonumenten na afloop altijd een verslag. Zo houd ik hem op de hoogte van dingen die hij zelf niet kan zien."

Uit het verslag van onze duik: 'Watertemperatuur 14 à 16 graden. Het zicht was één tot anderhalve meter. De vorige duiken één à vier meter; de watertemperatuur was toen 14 à 20 graden. Dat verschil komt ongetwijfeld door de langdurige regenval en de lage temperaturen van de voorbije week.'

De Piccardthofplas was ooit een klein meertje, dat in de jaren vijftig z'n huidige formaat kreeg, doordat hier zand werd gewonnen voor de aanleg van de nabijgelegen A7. Enkele jaren later werd een suikerfabriek eigenaar, met het idee er ooit afval te kunnen storten. In de jaren negentig werden die plannen steeds concreter, maar natuurliefhebbers wisten dit te voorkomen. Inmiddels is het gebied van 39 hectare al bijna 25 jaar in handen van Natuurmonumenten.

De plas staat in verbinding met andere wateren. Natuurmonumenten en de provincie maken daar echt werk van. "Er leven hier ook otters, een goede verbinding met Duitsland is noodzakelijk om inteelt te voorkomen", zegt Jelte. "Er is ook weleens een bever gefilmd. Maar die vond het, denk ik, niet interessant genoeg. Die is weer verhuisd."

18 soorten

Vissen voelen zich er wel thuis. "Je ziet hier niet per se veel vis, maar er zijn wel achttien verschillende soorten vissen. En dat vind ik persoonlijk leuker bij het duiken. Het is elke keer een verrassing wat je aantreft." Uit het verslag: 'We zagen scholen heel kleine baars en blankvoorn aan de oppervlakte, maar ook

Jelte Hielkema bij z'n favoriete duikstek aan de rand van Groningen

van beide soorten grotere exemplaren. Verder een babyposje en een halfwas snoek van ongeveer een halve meter.'

Aquariumliefhebber

Jelte is van jongs af aan een enthousiast aquariumliefhebber. "In 2001 was ik met familie in Zuid-Afrika. Zij vonden dat ik echt eens moest gaan duiken." Daarna is hij er niet meer mee opgehouden. Hoewel hij al op veel verschillende plekken heeft gedoken, zoals Aruba, Indonesië en Australië, vindt Jelte de Piccardthofplas toch de fijnste duikstek. "Het is charmant omdat ik er vlakbij woon. En het is fijn dat ik de boswachter zo kan helpen."

Echte favorieten kent hij niet, "al vind ik modderkruipers wel heel snoezig. Sommige beesten zien er nu eenmaal grappiger uit dan andere. En karpers vind ik fascinerend. Die zijn normaal heel schuw, behalve in de paringstijd."

De meest bijzondere ervaring zorgt voor een lach op het gezicht van Jelte: "Ik werd ooit aangevallen door een snoekbaars. Dat was op een plek waar het zicht echt heel slecht was, dus ik scheen wat met mijn lamp. Maar ik werd aangevallen door een vis. Het was al snel duidelijk dat dit een ouder-vis was die eitjes aan het verdedigen was. Snoekbaarzen doen aan broedzorg. Na zo'n aanval neem je gelijk afstand."

Zo'n twee keer per jaar is het tijd voor het

kleine modderkruiper

serieuze werk. "In de plas, die dertig meter diep is, is een overgang van zoet naar zout water. Het zoute water borrelt op uit de grond. De tussenlaag, een zogenoemde halocline, ligt altijd redelijk stabiel op tien, elf meter diepte. De laatste tijd leek het zoute water wat hoger te komen, dat houden we nu in de gaten."

4 meter dik

De duik om het zoute water te controleren, gaat net wat anders dan de normale-weekend-duiken die Jelte doet. "We dalen af langs een lijn aan een boei. De halocline is zo'n vier meter dik en dat is alsof je in karnemelk zwemt. Je ziet helemaal niks. Als we genoeg zijn afgedaald, kom je in het

'Modderkruipers zijn wel heel snoezig'

zoute water. Daar is het donker omdat er door de tussenlaag geen zonlicht komt, maar het is er wel kraakhelder. Als je met een zaklamp schijnt, kun je ver kijken. Doordat het kwelwater is, zijn hier geen vissen of waterplanten."

Kleine hondjes

Uit het verslag: 'Ik schreef de vorige keer dat het gekroesde fonteinkruid (bij de instap links) massaal was weggevreten. Ik heb daar toen kuilen van twintig à dertig centimeter diep en enkele decimeters omtrek gezien. De wortels van die planten waren grotendeels weggegraven."

"Ik denk dat hier misschien een meerval zit. Dat is een van de weinige dieren die dit soort sporen achterlaat. Ze kunnen wel twee, drie meter lang worden. Of 'ie gevaarlijk is? Welnee! Hooguit voor kleine hondjes als ze op de verkeerde plek zwemmen." Toch hoopt Jelte niet dat er veel van dit soort vissen komen. "Ze vreten zo alle vissen op, zeker als het er meerdere zijn." 🌱

Met de flippers onder de arm het water in

Jelte haalt gekroesd fonteinkruid boven water

Een school baarsjes en blankvoortjes

BEELD: CORKUYVENHOVEN, NATUURMONUMENTEN - MARION HAARSMA

BEELD: NATUURMONUMENTEN - ELLY DE JONGE KEESMAN, GETTY IMAGES

Pim, hoe zit dat?

In een interview kreeg ik de vraag: het regent het hele jaar al zó veel, hoezo is er nog steeds geen water genoeg? Graag deel ik mijn antwoord daarop ook hier.

"Het is moeilijk voor te stellen na zo'n kletsnatte winter en voorjaar, toch is er niet voldoende en schoon water voor de natuur beschikbaar. Hoe dat komt? Door klimaatverandering komt extreme droogte of extreme regenval veel vaker voor. De ene maand kan het kletsnat zijn en de andere maand kurkdroog. Op veel plekken wordt water bovendien snel afgevoerd naar de rivier en zee, en krijgt het niet de kans om langzaam de bodem in te zakken naar het grondwater. Voor drinkwater en voor de landbouw wordt grondwater ook nog eens veelvuldig opgepompt, waardoor er voor de natuur niet genoeg overblijft.

Voldoende grondwater is voor de natuur van levensbelang, omdat dit water schoon is en belangrijke mineralen bevat. Maar het aanvullen van de grondwatervoorraad kan jaren duren. Daarom hebben natuur en de daar levende planten en dieren ondanks een kletsnat voorjaar nog altijd last van verdroging.

Natuurmonumenten draagt bij aan schoon en voldoende water door bijvoorbeeld klimaatbuffers aan te leggen en beekdalen klimaatbestendig te maken. Maar we kunnen het niet alleen. Daarom roepen we het nieuwe kabinet op om water prioriteit te geven in het nieuwe regeringsprogramma. Op initiatief van Natuurmonumenten en Bouwend Nederland hebben elf maatschappelijke organisaties zich verenigd in een Maatschappelijke Watercoalitie. Mede namens hun achterban van ruim 6,5 miljoen Nederlanders en 5.000 bedrijven bood de coalitie aan Barry Madlener, de nieuwe minister van Infrastructuur & Waterstaat, een manifest aan. Daarin vragen we onder andere om meer grip op grondwater, om rioolwater beter te filteren en om lozingsvergunningen tegen het licht te houden. Lees er meer over op nm.nl/red-de-waterkwaliteit."

Directeur Pim van der Feltz gaat in elke Puur Natuur in op een lezersvraag. Heb je ook een vraag? Stuur 'm naar puurnatuur@natuurmonumenten.nl

Contributie 2025

Opkomen voor de natuur is in deze tijden harder nodig dan ooit. De natuur gaat achteruit en de bescherming staat onder grote druk. Als grootste natuurbeweging van Nederland geven wij de natuur daarom een stem. En we zetten ons onverminderd in om de natuur te beschermen en te herstellen. Om die ambities waar te maken, is met de ledenraad besloten de contributie voor 2025 iets te verhogen. Een individueel lidmaatschap wordt €40 per jaar of €3,75 per maand. Een Samen-lidmaatschap (met je partner) wordt €6,75 per maand en het Gezins-lidmaatschap €8,75 per maand. Heb je vragen hierover, neem dan gerust contact op met onze ledenservice via nm.nl/contact

Bij natuurbeheer komen natuurlijke materialen vrij waarin CO₂ ligt opgeslagen. Denk aan houtsnippers, maaisel of rietafval. Dankzij een innovatie van startup FC-i (First Circular insulation) lukt het nu om een volledig natuurlijk en klimaatvriendelijk isolatiemateriaal te maken op basis van deze reststromen uit bos- en natuurbeheer. De platen die hiervan gemaakt worden zijn een alternatief voor niet-duurzaam isolatiemateriaal, zoals PUR, PIR, EPS en steenwol. Ze zijn

uitermate geschikt als dakisolatie. Aan het eind van de levensduur van een dak kan het bovendien worden hergebruikt. Boswachter Gidion Kok is blij met deze vinding: "In Nationaal Park Weerribben Wieden wordt jaarlijks volop riet gesneden. Bij het uitkammen van het riet komt ook restmateriaal vrij. Het riet gaat op de daken, het restmateriaal is een prachtige grondstof voor biobased bouwmaterialen. We vinden het belangrijk op deze manier bij te dragen aan een circulaire toekomst."